

עבודת התקופות – תקופת ההשגחה והביטחון

אז המבקש

עלון חודשי להפצת תורת המוסר בדרכו של מרן הסבא מנובהרדוק צוק"ל

שנה ו' גיליון מס' 70

טבת תש"פ

דרוש בעניין הקיווי"י מרבנו הרמח"ל זיע"א

"לישועתך קיוויתי" - ראשית הבריאה בתקוה, שכל התחתונים מצפים לשפעת עליונים על ידי תפילה או שיר. כתיב: "בראשית ברא אלוקים" - אין ראשית אלא תקוה וכו' הדשאים עמדו על פתח הקרקע ולא יצאו עד שהתפלל עליהם אדם הראשון. הלבנה מקבלת מן השמש. "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף". שהשפע נשקף מלמעלה וממתין לתקווה שתצמח מלמטה מין הארץ. תקווה אמת שהוא הבטחון של אמת - שבוטחים בהשגחה. **וכל שאר בטחונות בהשתדלות, הם בטחונות של שקר. ובטחון בד' הוא בטחון אמת,** שנאמר: "וידעת כי אני ד' אשר לא יבושו קווי", "לא איש אל ויכזב", "ואם יתמהמה חכה לו". ואם אינו בעולם הזה הוא לעולם הבא; "תקוות עניים תאבד לעד" - זה אי אפשר. וזה: "לישועתך קיוויתי ד"י" - לזה השם יקו"ק שהוא ראשית הכל, צריך שתהיה התקווה, ולא שום כינוי.

וכל המקווה תפילתו עולה בלי אמצעי, לא על ידי מלאך, אלא: "לישועתך דייקא, כמו שמדבר לנוכח, לא על ידי שליח, כי הוא קו הברקע ונוקב ועולה עד ד' ממש. וכו' המקווה תמיד בשמחה בלי צער - כי המצטער תמיד הוא ביגון ואנחה וחושב שאין לו תרופה. אבל המקווה אינו מצטער כי הוא מקווה תמיד. ואפילו אם יתמהמה מחכה - נמצא התקווה מחיה אותו. **ומי שאינו מקווה מיד מת - ונשאר רחוק מהשם, [ונענש] על שאינו מקווה לד'.** ומי שהוא מקווה נאמר בו: "גם כי אשב בחשך ד' אור ליי" - ד' דייקא, "לישועתך קוית ד"י". המקווה אע"פ שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר: "וידעת כי אני ד' אשר לא יבושו קווי". וזה כי יש לדל תקוה; ומי שהוא דל ממעשים טובים - יש לו

תקווה, כי השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים. וזה סוף התיקון - מגודל תקוות כל ישראל באורך הגלות ובוטחים באמונה שיגאלו. וסוף התקווה: "ומשתי את עון הארץ", וזה: "לישועתך קויתי". כי זהו כבוד המלך שבוטחים בו. בא חבוקק והעמידה על אחת - אמונה - תקוה. **המקווה אפילו נכנס בגהינם יוצא ממנו,** שנאמר: "וקווי ד' יחליפו כח יעלו אבר" - יקו"ק מאיר עליו, וכמה מלאכים עליונים מעלים אותו המקווה [וזה] "אבר כנשרים" - ומסתלקים עימו למעלה, **ותקוותו היא טהרתו.** "מקווה ישראל" ממש, כי הוא במדרגה עליונה שאין עושה בו פגם - "אם חטאת מה תפעל". וזהו סוד **התשובה שהוא ממש שב אל מקורו, והס"א לא יכלה לו,** ונאמר: "שובה ישראל עד ד"י". כן המקווה הוא ממש בוקע בקו תקוותו, ועושה נקב וסדק לעלות תחת כסא הכבוד, וזה: "לישועתך קויתי ד"י". וזה: "יחל ישראל אל ד' כי עם ד' החסד", במקום שמתגלה יקו"ק מתגלה חסד, ואין פגם מעכב.

וכמו שקיווה בחייו לד' - כן לאחר [מותו] כשמתגברים כנגדו הדינים, הוא מתחזק בתקוותו עד ד' ונקשר בו, ומסתלק ברגע. וזה "לישועתך קויתי", אינו אומר לישועתך קויה, אלא "קיוויתי" - בחיי; **כן אחר המוות לא יבושו הקווים.** בזמן שהצדיקים בצרה נאמר: "עמו אנוכי בצרה" - כביכול. ובכח התקווה יוצא מן הצרה, הוא, וכביכול יוצא עימו. כמו שנאמר במצרים: "יצאו כל צבאות ד"י", עם השכינה. וזה: "לישועתך קויתי" - לישועתך ממש, ישועת ד' שהיה עמו בצרה, קויתי ד' לישועתך.

"אוצרות רמח"ל" עמ' רמו-רמז

מעלת הלימוד בספר הקדוש 'חובת הלבבות' בכלל - ו'בשער הבטחון' בפרט.

"הוראה מן השמיים"
אל מרן בעל השו"ע והב"י ר"י קארו זיע"א התגלה אליו מלאך מן השמים ובין היתר ציווהו שילמד כל יום קריאה אחת מספר "חובת הלבבות" - "להכניע היצר הרע ולהשפילו מתוקפו" (ספר "מגיד מישורים" פרשת בהר). ועוד ציווהו וזה לשונו: "והאי קיצורא ד'חובות הלבבות" חד זמנא בירחא בכל יום פורתא" - פרוש: תלמד קיצור 'חובות הלבבות' בכל יום מעט ותסיים הספר פעם בחודש!
"חיוב לימודו מהארי ז"ל"
הארי ז"ל "הטיל חיוב על תלמידיו ללמוד בספר 'חובות הלבבות' מידי יום ביומו לעורר ליבות לא-ל נורא ואיום" (הקדמה לחוה"ל משנת ה'תע"ו).
"העמקה בו יותר מלימוד נגעים..."
"וצריך האדם להתדבק מאוד בספר 'חובות הלבבות', אשר משם יקח פנימיות המידות המוכרחים לעבודת ה' ברוך הוא וברוך שמו. וצריך להעמיק בו יותר ממה שיעמיק האדם בלימוד נגעים ושיטות העמוקים - לגודל פנימיותם וצדקותם" (מתוך ציוואת בעל שו"ת "מעיל צדקה").

"לימודו יותר מאלף פעם..."
"ציווה לומר לבני העולם שילמדו שו"ע או"ח וספר 'חובות הלבבות'. והזהיר את העולם ללמוד ספר חובות הלבבות" ("אמרי פנחס" לר"פ מקאריץ שהיה מגדולי תלמידי הבעש"ט. והעירו משמו שלמד וחזר על ס' חוה"ל יותר מאלף פעם!).
"מי הוא הגביר האמיתי..."
סיפר הגאון ר"א ארלנגר שליט"א, ששמע מהגרי"ד זצ"ל בן מרן הגרי"ז זצ"ל: הנה למרן הגרי"ז זצ"ל אחר חתונתו הייתה נדוניה גדולה, בלוק בנינים שלם בוורשה; אולם בעקבות מקרה שקרה, הפסיד את כל הנדוניה ואת כל הבניינים - ועסק אז ב'שער הבטחון' בחובת הלבבות. באותה שעה אמר הגרי"ז: העולם חושב שעשיר הוא האדם שיש לו בלוק בנינים - אולם האמת היא שגביר הוא מי שיש לו את 'שער הבטחון' בחובת הלבבות! ואז אמר בעל פה את כל התוכחה המובאת בסוף חובת הלבבות (עובדות והנהגות לבית בריסק ח"א).
"ראיית מאורות - רק ע"י לימודו"

אמת - העיקר הוא לזרז לייחד בכל יום איזה עת ללמוד ספרי מוסר מעבדי ד' צדיקים וחסידים אשר מעולם אנשי ד' וכו', ספר 'חובת הלבבות' מ'שער הבטחון' עד סופו; מי שלא למד שער הבטחון ושער היחוד המעשה - לא ראה מאורות מימיו (מנוחה וקדושה' להג"ר ישראל איסר מפוניבז' זצ"ל דף כ').
"סגולת לימודו לכל העניינים"
סגולה על כל העניינים בשם הגר"ז ז"ל, ללמוד ב'שער הבטחון' שבספר הקדוש 'חובת הלבבות' - והלימוד בעצמו מסוגל להשיג בקשתו! מפי רצ"ה נ"י ששמע מהגאון החסיד המפורסם רבי נפתלי אמשטרם זצ"ל - שהיה מגדולי תלמידי רבן ומאורן של ישראל ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל. (ספר זכרון יעקב יוסף מערכת ל' דף ע"ט).
"סגולה לפרנסה" - א'

נאמר בשם הה"צ אדמו"ר משינווא זצ"ל בשם הה"צ מאפטא זצלה"ה: "שסגולה לפרנסה ללמוד 'שער הבטחון' בחובת הלבבות" (ספר ברכה שלמה ערך פרנסה).
"סגולה לפרנסה" - ב'
ללמוד מדי יום ביומו עשר שורות (לכה"פ) ב'שער הבטחון' מהספר הקדוש 'חובות הלבבות' וחזרה עליהם מיד ארבעה פעמים! - בדוק ומנוסה! (מדבריו של המקובל המפורסם הגאון הצדיק רבי יהודה זרחיה מרדכי ליב חיים בן הגה"צ רבי שפטיה הלוי סגל צוק"ל, אשר הסגולה הנ"ל היה מקובל בידי מדורות קודמים).
"לימודו - כדי לינסך אמונה ובטחון אל ליבנו"

"בא חבוקק והעמיד על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, ובכלל הזה חלושים אנו לפי ערכנו, ואם כי נטועה בנו אמונה שלמה בפנימיות נפשנו, ויש איתנו נכונות למסור נפשנו על קדושת שמו - אבל חסרה לנו אמונה מורגשת בחיי יום יום מתוך שמחה, על אשר יש לנו אב בשמים החפץ בטובתנו לקיים אותנו באושר הנצחי, ומתוך כך לבא לידי אהבה ודביקות בד', ולידי יראה ובטחון בד', לבלי לירא מבר אנוש ולבטוח בכך אדם שאין לו תשועה, "כדי לנסוך את יסודות אמונה אלו אל נימי נפשנו, יש לנו ללמוד את ספר חובת הלבבות", ולראות איך בעל הספר חש את האמונה הטהורה בכל פרטי מצעדי חייו, בעוד אשר לנו אין בכל אילו שום הרגש, וכמה רחוקים אנו מזה, עד שכמו לפול מוסרי נראו דברי חובת הלבבות בעינינו, אמנם אליבא דאמת הן כך צריכים להראות חובות לבבנו וחובות מחשבתינו, ואולם העצה האמיתית אשר תביאנו לידי קירבה אל האמת הלוז, היא רק לימוד המוסר בכל יום, ומכא לימוד זה יעלה בדיני לתקן את הלב לעבודתו יתברך ולתקן את האמונה שבלב עד שתהיה מורגשת אצלנו באופן חי ומחשי, כפי המבואר בחובת הלבבות, ואז כאשר היסוד הכללי יהיה מבוסס כל צורכו, ממילא יצאו גם הפרטים מתוקנים באורם הנכון. (לקט שיחות מוסר לגרי"א שר זצ"ל ח"ב עמוד ק"ב).

"מקים עולה של נובהרדוק" הרה"צ רבי ישראל אורלנסקי זצ"ל

מצד השלטונות - לכן החליטו הם להעתיק את מקומם לשם. גם רבינו זצ"ל על אף גילו הצעיר, היה בין התלמידים הללו שהבריתו במסירות נפש את הגבול - בידועו שבוה הוא מנתק את עצמו לנצח מהוריו ובני משפחתו! מיד כשהצליח לעבור את הגבולות, הגיע ל'מרכז' שהיה בעיר ביאליסטוק, בראשות חתנו של הסבא זצ"ל, ראש הישיבה רבי אברהם יפה'ן זצ"ל. שם, קבע הוא את מקומו, ושם עסק הוא ככל יכולתו הן ב'עבודת עצמו' והן ב'עבודת הרבים' - עד לימי המלחמה הנוראה.

ראש 'המבקשים'

אולם, כפי שהקדמנו, לא הצטמצם הוא רק ב'מרכז' של ביאליסטוק ו'בסביבותיה'. אלא, בכל מקום שרק היה אפשר 'לבקש' ו'לקבל' ב'עבודת עצמו', היה הוא שם תמיד מהראשונים - ראש וראשון היה הוא לכל דבר שבקדושה! כידוע, שבנובהרדוק היו עורכים הרבה אספות חינוך - ואף אספות ו'חבורות' של קבלות וכדו'. פעמים היו אלו 'אספות כלליות' - עם כלל בחורי הישיבה. ופעמים היו אלו 'אספות פרטיות' - שבהם נכחו רק ראשי ומנהלי הישיבות, ועמם גדולי תלמידי הסבא זצ"ל. בכל אלו ועוד - תמיד היה משתתף הוא!

יש תמונה מאוד מפורסמת משנת תר"צ, בעת שהתקיימה 'אסיפה כללית' לכל ישיבות נובהרדוק, עם כל ראשי ישיבותיה - ועמם השתתפו כמו"כ כל גדולי תלמידי הסבא זצ"ל. היו שם כל ענקי וגדולי נובהרדוק. כגון: ר' אברהם יפה'ן זצ"ל; ר' דוד בלייכר זצ"ל הי"ד; ר' אברהם זלמניס זצ"ל הי"ד; ר' דוד בודניק זצ"ל הי"ד; ר' ישראל יעקב לובצ'אנסקי זצ"ל הי"ד; ור' יצחק וולדשיין זצ"ל הי"ד.

ובאותה התמונה רואים, שמתחת לכל אותם ענקים וקדושים, יושב על הארץ הבחור גרשון קאוולער... שכבר התפרסם שמו אז בכל עולמה של נובהרדוק - ומקיים הוא הלכה ולמעשה את דברי התנא באבות (א ד): "והיו מתאבק בעפר רגליהם והיו שותה בצמא את דבריהם". היה הוא ציור חי ומוחשי ל'מבקש הנובהרדוקאי' הבלתי נלאה!

מגדולי מקימי 'הסביבות'

וכשם ש'ביקש' הוא בכל יכולתו 'לקבל' את דרכה ושיטתה של נובהרדוק, ועשה ככל אשר היה לאל ידו כדי 'לקבל' עוד ועוד - כך ביקש הוא גם לתת ולהשפיע ככל יכולתו על ה'מבקשים' מצעירי הצאן.

ואף בכל מה שהיה קשור בהקמת הישיבות של 'הסביבות', ידעו הכל, שתמיד היה הוא מהראשונים, שהיה מוכן לעזור ככל יכולתו בהקמתם של 'הסביבות' - ללא הבדל בין 'המרכזים' - ככל האפשר.

כל מי שהיה בנובהרדוק, ומכיר הוא את 'הרוח' ו'הדרך' שהייתה בנובהרדוק בעניין 'זיכוי הרבים', כפי שמסר נפשו על כך הסבא זצ"ל, ואף חקקה לדורות בספרו 'מדרגת האדם', כמאמר 'מוכה את הרבים' - יודע הוא אל נכון, שרבונו זצ"ל קיים את שיטתו ו'השקפתו' של הסבא זצ"ל בה במלאה!

היחיד שהקים את רשת ישיבות נובהרדוק

וכפי הנראה, הוא היחיד שזכה - מכל שארית הפליטה מנובהרדוק - להקים רשת של ישיבות לאחר החורבן הנורא בשנות השואה, כפי שעשה הסבא זצ"ל, ותלמידי המשיכו בזה, עד תקופת השואה.

היות, שאחר המלחמה, שמענו שרוב ככל גדולי ותלמידי נובהרדוק נהרגו ונטבחו על קידוש ה', מלבד אותם 'יחידים שניצלו מהגרמנים, וכן אותם יחידים שניצלו מהרוסים - והינם נמצאים במחנות הניצולים, ומתכננים הם את המשך דרכם בחיים.

אולם, היחיד, שהדבר הראשון שהחליט מיד עם השחרור, מיד מהיום הראשון שבו הוא יצא לחירות - שאת כל חייו הוא מקדיש אך ורק בשביל להקים ישיבה; רק בשביל להרביץ תורה; רק עבור 'עבודת עצמו' ו'עבודת הרבים', עם 'הרוח' וההשקפה של נובהרדוק - היה רק רבונו זצ"ל! בבחינת: 'בלתי לה' לבדו!

היות, שמעת שיצא הסבא זצ"ל מ'בית הברידות' שלו, והחליט שהוא מוסר את נפשו למען כלל ישראל, והפיץ תורה ומוסר בכל כלל ישראל שברוסיה, ע"י הקמת עשרות ישיבות וכוללים, ואף תלמידי המשיכו את דרכו לאחר פטירתו, במדינת רוסיה, ולאחר מכן בפולניה, והגיעו ב'זיכוי הרבים' שלהם, אף למדינות אחרות: לטביה, אנגליה, ואף לארץ ישראל הגיעו הם! אולם, הצלחה זו הסתיימה בעת השואה הנוראה, שבה איבדה נובהרדוק את רוב מניין ובניין תלמידיה.

ומאז השואה, מכל הניצולים הללו, לא היה אחד שזכה מאז השחרור, להקים את עולמה של נובהרדוק כאז: בפתחת רשת מוסדות חינוך; רשת של קהילות בני תורה; ורשת של ישיבות בצרפת ובארץ ישראל - מלבד רבינו זצ"ל!

בפטירתו של רבינו זצ"ל הזכירו כולם, את ישיבתו שהייתה בגטו ובתוך המתנות. תלמידי אלו, עד עצם היום הזה, ובכל מקום שהם: הן בארץ ישראל, אמריקה וצרפת - מהווים הם דוגמה נדירה ללימוד התורה בהתמדה, אפילו בגיל שיבה וקנה. כגון: ר' דוד שפרן; ר' אברהם ירוזלנסקי; ור' חיים לנגלס, ועוד אחרים, שיושבים הם עד היום ב'בית יוסף' באמריקה, והוגים בתורה יומם ולילה! רבינו זצ"ל זכה למה שלא זכה אף אחד - והצלחתו היא ממש הפלא ופלא!

ואף בדור שלאחר מכן, בני הישיבה שבאו כבר לצרפת ממרוקו וכדו' - יצאו מהם כלי קודש מיוחדים: כרבני ערים, רבני שכונות, ראשי ישיבות, ומרביצי תורה ויראה וכו' עד כדי כך, שבכל מקום ברחבי צרפת, כולם יודעים שרוב ככל 'כלי הקודש' - הינם בוגרי ישיבותיו של רבינו זצ"ל!

בחודש שעבר נפטר לבית עולמו הרה"צ רבי ישראל אורלנסקי זצ"ל - כשהוא זקן ושבע ימים. ר"י הינו בנו של הגה"צ רבי יצחק זצ"ל, שהיה מתלמידי הקרובים של מרן אדמו"ר הסבא מנובהרדוק וצוקללה"ה, ואף זכה לשמשו בשנותיו האחרונות. רבי ישראל היה אף הוא מתלמידי ישיבות נובהרדוק קודם השואה, וזכה הוא אף לחזות ולראות את גדולי תלמידי מרן הסבא, מנהלי הישיבות הגדולות נובהרדוק - בעת שלמד הוא בישיבת מזריץ'. בכל פעם שהיה מדבר על הזכות הזאת - היה מתמלא הוא בגעגועים ובכסופים אדירים לאותם ימים מלאים אור ורוח, שבהם היה להם מכל טוב העולם הבא - ואף שלא היה להם דבר וחצי דבר ממנעמי העולם הזה!

בשנות המלחמה גלה יחד עם אביו ועם עוד מגדולי נובהרדוק לסיביר, ושם נדונו הם לעבודות כפייה - מה שהתברר לבסוף כהצלחם מהתופת הנאצית ובהשארתם בחיים. במשך שנות חייו שלאחר מכן, פעל רבי ישראל למען מוסדות תורה ויראה; היה מקורב הוא לגדולי ישראל - ולבעלי המוסר בפרט.

קשר מיוחד רקם לו ר"י עם מור' הגה"צ רבנו גרשון ליבמן זצוק"ל מצרפת. ר"י, כמו אביו - החזיקו שרב גרשון, הינו ממשיך הגחלת הנובהרדוקאית ללא שינוי כלל וכלל כפי דרכו של מרן הסבא. ולכן ביקרו הם במוסדותיו של רב גרשון, והסתופפו בצלו תקופות ממושכות.

ראינו לנכון להביא את דברי הספרו של רבי ישראל זצ"ל שנאמרו על רבינו גרשון זצוק"ל במלאות ימי השלושים לפטירתו - והיו דברים אלו לע"נ.

* * *

רבתי! עלינו לדעת, ששמע גדלותו ועבודתו של רבינו זכרונו לברכה, היה ידוע ומפורסם בכל ישיבות נובהרדוק, עוד מבחרותו מהזמן שלפני המלחמה - שנקרא אז גרשון קאוולער' - עד ועד ככלל.

ועוד עלינו לדעת, שישירות נובהרדוק בעת ההיא היו גדולות ומפורסמות, וחסו בצלם אלפי תלמידים. בערים המרכזיות שכנו הישיבות הגדולות, ובהם שכנו מאות תלמידים מבוגרים, בעלי דרגה בלימוד ובעבודה. ישיבות אלו כונו - 'מרכזים'. וכל 'מרכז' שכזה, הקים והפעיל תחתיו עשרות ישיבות קטנות בכפרים ובעיירות הקטנות שמסביב לישיבה. ישיבות אלו כונו - 'הסביבות'.

ב' תועלות הפיקו מהקמת אלו 'הסביבות': האחד, שעצם כך שמקימים ישיבה במקום שאין בו תורה, זה מעורר את בני המקום מתרומה הרוחנית ששררה במקומות אלו. ובמיוחד, היו מצילים בכך את בני הנעורים מאבדון הרוחני ששרר אז, בעקבות הרוחות הזרות שחדרו אז לכרם ישראל.

והתועלת השנית, שעל ידי הכמות הרבה שהייתה בישיבות אלו, היו יכולים לברור את המצוינים והמוכשרים מבניהם, ולשולחם אל 'המרכז' - ששם היו יכולים הם להשתלם בתורה ויראה כראוי.

ובכל אלו 'המרכזים' הגדולים, ששכנו בערים: ביאליסטוק, מזריץ', פינסק, וורשה, אוסטרובצה, שהוקמו ונוהלו ע"י גדולי תלמידי הסבא זצ"ל - היה ידוע ומפורסם שמו של רבינו זצ"ל בתור אחד מגדולי 'העובדים' שהיו בישיבות נובהרדוק. ושמו התפרסם אף על 'עבודת הרבים' העצומה שלו, בהשפעת דרכה ושיטתה של נובהרדוק על 'המבקשים'. וביותר, על הקמתו חלק ניכר מישיבות 'הסביבות' - שהוקמו ע"י 'המרכזים' הגדולים.

הערכה אליו הייתה כה גדולה, מצד תלמידי כלל ישיבות נובהרדוק, ובמיוחד מצד גדולי תלמידי הסבא - ראשי הישיבות נובהרדוק, עד שבחתונתו, שהתקיימה בוילנה, בתחילת החורף של שנת ת"ש, לאחר שפרצה המלחמה - השתתפו בה כל גדולי תלמידי הסבא זצ"ל, יחד עם גדולי תלמידי הישיבות נובהרדוק. ובזכות אבי ז"ל, שלקח אותי עמו לשם - זכיתי גם אני להיות נוכח בחתונתו.

ובזיכרוני עוד, כיצד הגיעו לשם כל גדולי נובהרדוק - כיום שמחתו של רבונו זצ"ל. כדוגמת, ר' ישראל יעקב לובצ'אנסקי זצ"ל הי"ד חתנו של הסבא זצ"ל, ור' יצחק שרשב"ר זצ"ל הי"ד וכו'.

הברחת הגבולות

כמה פעמים סיפר רבינו זצ"ל, כיצד הוא הגיע ל'נובהרדוק'. בימי נעורו, ורוחת רעות שטפו את כללי ישראל ברוסיה: ההשכלה, הקומוניזם, והציונות וכדו' והרבה מבחורי ישראל ראו כשיטת אלו אפשרות של 'קידמה' ו'נאורות', ונסחפו הם אחרי שיטות טועות אלו. גם הוא וחבריו נמנו ומשכו אחר שיטת אלו, עד שיום אחד הופיעו תלמידי הסבא זצ"ל בעירו, כדי לאסוף בחורים ולצרפם לישיבות נובהרדוק הרבות - שהיו פרוסות הם בכל רחבי רוסיה.

מיד כששמעו אביו על הגעתם של שלוחים אלו לעירו - על אף שהיה בנו גרשון עוד קודם בר מצווה - מיד עמד ושלחו איתם, בכדי להצילו משיטות טועות אלה.

בתחילה הוא הגיע ל'סביבות' בעיר 'אוסטרופול', שהייתה שייכת ל'מרכז' שהיה בראשותו של ר' שמואל וינטרוב זצ"ל, שהיה מגדולי תלמידי הסבא. לאחר תקופה קצרה הוא הגיע ל'מרכז' עצמו, ושהה שם עד להברחת הגבולות של כלל תלמידי ישיבות נובהרדוק מרוסיה לפולין.

שכידוע, שבתקופה שלאחר פטירת הסבא זצ"ל, הגבירו הקומוניסטים את רדיפתם כנגד הדת בכלל - ונגד הישיבות בפרט. והבינו עמי ומנהלי הישיבות - שהיו גדולי תלמידי הסבא זצ"ל - שאין אפשרותם להמשיך עם רדיפות אלו, שכללו רדיפות נוראות, עינויים ומעצרים, והיו אף מקרים של מוות וכדו'.

לכן, החליטו הם להבריח את כלל ישיבות נובהרדוק ממדינת רוסיה לפולין, על אף שהיה דבר זה כרוך בסכנת נפשות, עקב כך שהיה איסור מוחלט לחצות את הגבולות. והיות, שבפולין היו אז מיליוני יהודים, שישבו בהשקט ובטח על התורה והעבודה, ללא רדיפות

"מקום עולה של נובהרדוק" – המשך

ניכרים דברי אמת

מעורר, ובמיוחד לאחר פטירתו, התבוננתי, מהו סוד הצלחתו העצומה של רבינו זצ"ל? במה היה כוחו? כפי שידוע הוא לא היה נואם בחסד עליון, ולא היה כוחו בשכנועים וכדו' ואעפ"כ, כל מה שהוא דיבר - נקלט באוזני שומעיו היטב. תלמידיו המיד שמעו בצמא את דבריו, וקיימו את דבריו ללא עוררים - ולפעמים עד כדי מסירות נפש! אלא, שתשובה אחת יש בדבר: 'האמת'! מידת האמת שבו - היא זו שגרמה לכל מי ששמע והאזין לו, לקבל את דבריו ללא עוררין. כל מי שרק התקרב אליו מעט, ורק דיבר אתו מספר מילים, יעיד, שתיכף היו ניכרים דברי אמת שבפיו. בכחית: 'ניכרים דברי אמת'. ודברים היוצאים מן הלב - נכנסים אל הלב.

אמת, זו, הייתה לחם חוקם של בני ישיבות נובהרדוק - כפי שירשו זאת מהסבא זצ"ל. בגיל בר מצווה אבי ז"ל שלח אותי ללמוד בישיבה הקטנה של נובהרדוק במזריץ'. לכן, כבר בגיל צעיר זכיתי לראות ולהכיר שם, את כל גדולי תלמידי הסבא זצ"ל. וכבר בגיל צעיר כזה, היינו בתוך 'חבורות', והיה לכל חבורה 'ראש וועד', שהיינו מתאספים עמו כל שבוע, כדי לסדר את 'העבודה' למשך ימי השבוע. והיו עוד כמה בחורים מבוגרים מהישיבה הגדולה, שהיו 'המחזקים' של בני החבורה שלנו.

לא אוכל לשכוח את הלימוד המוסר בהתפעלות הראשון שהייתי בו... ומיד לאחר לימוד המוסר ההוא, היה סדר 'בירוע', כפי שהיה נהוג מהסבא זצ"ל, שהיו מדברים שני בחורים יחדיו בענייני מוסר ויראה. ובאותו 'בירוע' הראשון שלי, מה דיבר איתי 'המחזק' שלי? הוא מיד ציטט לי את דברי חז"ל (תנ"כ'א כה): "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב". וזוהי הייתה 'השקפה' הראשונה שרצו להחדיר בנו - את האמת הנוקבת של נובהרדוק!

אפילו אם תשרפני באש...

והוא לא רק היה 'נאה דורש' את האמת שבשיטת נובהרדוק - הוא היה גם 'נאה מקיים'! שכידוע, זה החלק הקשה ביותר 'בדרכי העבודה'. ונוכל להבין זה ביתר ביאור על פי מה שכתב הח"ו'הות הלבבות' (אהבה ה' פ"א) וז"ל:

"נאמר על אחד מן החסידים שהיה קם בלילה ואמר: אלוהי - הרעבתני, ועירום עזבתני, ובמחשכי הלילה הושבתני, ועוזך וגודלך הוריתני. אם תשרפני באש, לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך. דומה למה שאמר (איוב ג): הן יקטלני לו איחל" עכ"ל.

בתור בחורים צעירים בנובהרדוק, למדנו 'מוסר בהתפעלות' על מעשה זה. אפילו היינו משתדלים 'לצייר' זה היטב לעצמנו בשעת לימוד המוסר: רעב... צמא... עירום... מחשכי הלילה... עד כדי כך שאפילו אם תשרפני באש... אכן, ב'ציור הניסיון' בשעת לימוד המוסר, זה דבר קל...

רבותי! התאספנו כאן, כדי להתייחד עם זכרו, עבודתו, קדושתו ופעליו הרבים של מורנו ורבינו זצ"ל. אכן, אנו גם ראינו כמו עינינו את האדם הגדול הלזה, שאכן היה עמנו כאן בעולם הזה - אבל הוא התנהג כל ימי חייו בפועל ממש כאותו חסיד! מי יכול בכלל לתאר את שעבר עליו במשך חייו? כמה ניסיונות ומצבים קשים עבר הוא - ועמד בהם בגבורה?!

בימי השואה הנוראים, בין חומות הגטו, ובמחנות הריכוז, התקיים בו דברי החסיד של חוה"ל: "הרעבתני, ועירום עזבתני, ובמחשכי הלילה הושבתני" אלא מה? שזכה הוא - מתוך 'ההרגשה' הגבוהה שלו באמונה ובטחון - להרגיש שכל זה מגיע מ'אלוקי'. ומתוך כך, הגיע הוא גם למעלת החסיד: "יעוזך וגודלך הוריתני". ולכן הגיע הוא אף למדרגת החסיד העליונה: "אם תשרפני באש - לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך!"

ולכל נשכח את מסירות נפשו עבור הרבים, בכחית דברי החסיד הנ"ל: "הרעבתני, ועירום עזבתני" - לאחר השחרור הוא הקים דור של בני תורה ויראה שהיו רעבים וערומים. והוא זצ"ל דאג להם לשפע רוחני וגשמי - ודאג הוא לכל צרכיהם!

"ובמחשכי הלילה הושבתני" - בעת הקמת ישיבותיו לאחר המלחמה, ובמשך שנים ארוכות לאחר מכן, היו הם ללא חשמל תאורה וחמום. והגגות היו דולפים בימי החורף הקרים... ולכן זכה הוא עם תלמידיו המסורים, להגיע אף להרגשה גבוהה זו: "ועוזך וגודלך הוריתני!"

אוסף - אהבה ושמחה בך!

וכשרצה, וזוהי מהותו האמתית של רבינו זצ"ל: "אם תשרפני באש לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך!" - זה החל מיום עומדו על דעתו, בהיכלי ישיבות נובהרדוק, בשנים שקדם המלחמה; ועבר לימי המלחמה בשחרור בגטו וילנה, ובמחנות ההשמדה; ועבר לימי השחרור והקמת רשת ישיבותיו בגרמניה בצרפת ובכל המדינות והערים האחרות; ולאורך כל ימי חייו - ועד לסוף ימיו ממש!

וביאור הדבר הוא: שהיה לו אהבה ושמחה ברבש"ע, בכל הניסיונות והמצבים שעברו עליו בימי חייו. עד כדי כך, שאפילו אם המצב יהיה שתשרפני באש - לא אוסיף כי אם אהבה ושמחה בך! היות, שידע והרגיש הוא בחוש, שכל הקורה עמו בכל מהלך חייו, הכל הוא רק ממנו יתברך - ולטובה. כמו שאמרנו חז"ל בגמרא (ברכות ט): "כל דעבדי רחמנא לטב עבידי". אם כן, מה שתעשה לי, ואף מה שתנסה אותי, זה יוסיף לי רק אהבה ושמחה בך. ראו זאת עליו בחוש!

סוד הצלחתו - לימוד המוסר!

לאחר דברים אלו, השאלה המתבקשת היא: מהיכן הוא שאב את הכוחות הללו? כיצד אדם שהריבין כל כך תורה מוסר ויראה החזיק מעמד תמיד - על אף מה שעבר עליו? אלא, שתשובה אחת ויחידה יש בדבר: 'לימוד המוסר'! הוא למד מוסר כל ימי חייו ללא הרף - ורק בזכות כך הוא זכה לכל מה שזכה! תמיד שמענו, שבבחרותו, הוא היה לומד מוסר שעות על גבי שעות ללא הפסק - בכל הישיבות שבהם היה הוא: בביאליסטוק,

מזריץ', פינסק, אוסטרובצה ובוורשה וכדו' - והמשיך הוא בכך כל ימי חייו! הוא ידע היטב את 'הסוד' הזה - מהמסורה שהוא קיבל מגדולי תלמידי הסבא זצ"ל, ממה שהם קיבלו מהסבא - שהסוד והיסוד לכל ההצלחות הרוחניות הוא: 'לימוד המוסר'! ומה שלימוד המוסר יכול לעשות ולפעול על מהותו ונפשו של האדם - שום כח בעולם לא יכול לפעול!

היו אומרים ב'נובהרדוק', שכשרואים אנו מאן דהו שנכנס ל'בית המוסר', יכולים אנו לדעת עליו - רק באיזה מצב הוא נכנס. אולם, כיצד ייצא הוא משם - אין לנו שום קנה מידה לדעת אל נכון. היות, שבכוחו של לימוד המוסר - להפכו לבריה חדשה! בכוחו של לימוד המוסר להפוך את האדם לאיש אחר לחלוטין - ממה שנכנס הוא קודם לימוד המוסר! ההתהפכות הזאת מרע לטוב, גורמת לו להיות עם השקפות ותוכניות אחרות לחלוטין! ומהלימוד הנשגב הזה - רבנו זצ"ל שאב את כוחו והצלחתו!

כפי שכתב ר' ישראל סלנטר זצ"ל במכתבו המפורסם ('אור ישראל' י) וז"ל: "מים הרבה ישפוך על נפשו - הוא לימוד המוסר, ורשימות נעלמות בקרבו יולדו לנהלה לדרך החיים" וכי' עכ"ל.

החלפת לב האבן בלב בשר - ע"י 'מוסר'!

כפי שהזכרתי, בצעירותי זכיתי לראות גדולי עולם בשעת לימוד המוסר. אלו הם תמונות ורשמים, שחוקקים הם לנצח... לימוד המוסר של ר' דוד בלייכר... זה היה מבהיל! פעם, בשעת ליל מאוחרת, בעת רצון, ישבתי עם רבנו זצ"ל, ושאלתי אותו: מהו 'לימוד המוסר' שלכם? איך הלימוד 'הולך' אצלכם? מה פעל עליכם לימוד המוסר?

התשובה שלו הדהימה אותי: מרוב שלמדתי מוסר, מרוב שכל כך 'התרגשתי' בלימוד המוסר, מרוב שכל כך התלהבתי ו'התפעלתי' מלימוד המוסר - לא נשאר לי ליבי הרגיל שהיה לי... ממש כנבואת הנביא יחזקאל (לו כו) על מה שהיה בעתיד: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר" והוסיף רבנו זצ"ל ואמר עוד: "אויסגעשריגענע הארץ". ז"א, שמרוב שהוא צעק התפעל והתרגש בלימוד המוסר, לאורך כל ימי חייו, אז ליבו כבר מלא בצעקות וברגש של התפעלות - שעכשיו הוא כבר לא צריך להתאמץ להתרגש להתפעל ולתבוע את נפשו, אלא זה כבר הולך מאיליו...

כבסי מרעה לבך

ומרוב ריבוי לימוד המוסר, ו'המים' הרבים שהוא שפך על נפשו בכך, כלשונו של הגרי"ס: "מים הרבה ישפוך על נפשו הוא לימוד המוסר" - הוא הצליח לכבס את ליבו, ולנקותו מכל הרע שיש באדם! כל מי ששהה מעט במחיצתו של רבנו זצ"ל, יכול להעיד על ניקיון ליבו קדושתו וטהרתו! והרי זה 'ציור' מוחשי לדברי רבנו זצ"ל בספרו 'שערי תשובה' (א' ט') וז"ל:

"והנה מדרגות רבות לתשובה. ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקב"ה וכו' אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העונות כלא היו. וזולתי, כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו וכו' וכענין הבגד הצריך כבוס. כי המעט מן הכיבוס יועיל בו להעביר הגועל ממנו. אך לפי רוב הכיבוס יתלבן. וכן כתוב (תהילים נא): הרב כבסני מעוונתי. ותכבס הנפש מן העוון כפי אשר תכבס את לבה. שנאמר (ירמיה ד): כבסי מרעה לבך ירושלים" עכ"ל.

אם היה לנו את האפשרות לעמוד על מהות ליבו של רבינו זצ"ל, היינו רואים את 'ניקיון ליבו', את אותו הלב שכל כך ייחל וקיווה לאלוקיו בכל כוחו. והשיג הוא זה רק ע"י לימוד המוסר - וזהו סוד הצלחתו!

בניית עולמות - ע"י לימוד המוסר!

אם נחזיק אף אנו כמוהו - בלימוד המוסר, בכל כוחנו, ונקיים כמותו את ציווי של החכם מכל אדם (משלי יג): "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך" - נזכה גם אנו לכבס את ליבנו, לנקות את ליבנו, ללכת בדרכו של רבנו זצ"ל, ולהשיג את מה שהשיג הוא עם כוחו האדיר של לימוד המוסר: לחולל פלאות ולבנות עולמות!

עולמות שלמים בנה רבינו זצ"ל - ללא גוזמא - מכוחו העצום של לימוד המוסר: עולמות של 'תורה'; עולמות של 'אמונה ובטחון'; עולמות של 'השתוות והפירות'; עולמות של 'עבודת עצמו'; עולמות של 'זיכוי הרבים'; עולמות של 'בידודות'; עולמות של 'עבודת ימי האלול ועש"ת'; עולמות של 'תיקון המידות'; עולמות של 'ביור המידות'; עולמות של 'שביית המידות'; עולמות של 'עבודת הפרטים והפעולות'; עולמות של 'חסד'; עולמות של 'עבודת התפילה' - ועוד כהנה וכהנה.

כי אכן, לימוד המוסר הוא הדבר היחיד שיש בכוחו לנקות ולכבס את לב האדם. שעל פי האמת, זהו בלבד מה שהקב"ה דורש מהאדם בזה העולם, לטהר את הלב, ולעובדו בטהרת הלב, ולתת לו יתרון בטהרה. כפי שהעיד הפסוק (משלי כג כו): "תנה בני לבך ליי". וזה בדיק מה שראו על רבנו זצ"ל.

תפילתנו ותקוותנו האיתנה היא, שנזכה להמשיך ולהחזיק בעבודת המוסר ובלומד המוסר - שהינו 'עץ החיים', כפי איך שכתב ר' ישראל סלנטר זצ"ל ('אור' מכתב י) וז"ל: "החיוקן בעץ החיים הוא לימוד המוסר המחייב השכל" ועי"כ נזכה לטהרת הלב, ולראות בנים יקרים, גדלים בתורה, בלימוד ובדרכי המוסר, עם יר"ש טהורה, ושיהיו הם לדוגמא לכל באי עולם!

(ספר הזכרון לרבנו גרשון ליבמן זצוק"ל. בהוצאת מכון 'דעת חכמה'. ותשו"ח להם שהואילו בטובם להעביר לנו שיחה זו)

ניתן לקבל עלון זה במייל: elhamevakesh@gmail.com

הגישה למייל מתבצעת ממקום שמאושר ע"י ועדת הרבנים לענייני תקשורת

ראה הקב"ה הוא שצדיקים מועטין - עמד ושתלן בכל דור ודור

כפי שכתבנו לעיל, כל י"ב מאמרי הספר "מדרגת האדם" - נכתבו ונערכו ע"י מרן הסבא זצ"ל ותלמידיו המובהקים. כמחצית מהמאמרים יצאו לאור עוד בחיי מרן הסבא זצ"ל, ושאר המאמרים הנוותרים יצאו לאור לאחר פטירתו של מרן הסבא זצ"ל.

המאמרים הללו היו 'נכסי צאן ברזל' של בני הישיבות דנובהרדוק. מאמרים אלו, מלבד שחזרו והודפסו ללא הפסק בכל הישיבות דנובהרדוק, היו נשנים ונלמדים ללא הרף בהיכלי ישיבות נובהרדוק על מאות סניפיהם, ע"י אלפי אלפי תלמידיהם.

מיום שיצאו מאמרי מרן הסבא זצ"ל לאור, ועד לאחר השואה - שהרסה את רוב ככל עולמה של 'נובהרדוק' - מאמרים אלו לא קובצו לאכסנייה אחת. אלא הודפסו ונלמדו בקונטרסים נפרדים - כך שכל מאמר ומאמר הודפס ונלמד בפני עצמו.

לאחר ימי המלחמה, הקים מרן ראש הישיבה רבי אברהם יפה'ן זצ"ל - לאחר שניצל הוא בחסדי שמים מן התופת הנאצית - את 'מרכז ישיבות נובהרדוק' במדינת ניו-יורק שבארצות הברית. לאחר שהשתלל הוא לקבץ את שארית הפליטה - הן השבים ממחנות המוות, והן את הגולים שהשבו מסיביר, והעמיד את ישיבתו על בסיס נכון, נפנה הוא למשימה הכבירה, להדפיס מחדש את כל י"ב מאמריו של מרן הסבא זצ"ל, ולכנסם לפונדק אחד - וכך יצא לאור בפעם הראשונה: ספר "מדרגת האדם" השלם, מהדורת ניו-יורק, שיצאה לאור בשנת תשי"ז.

מובן, שהביקוש לספר היה רב - הן מצד תלמידי הישיבות דנובהרדוק קודם המלחמה; והן מצד תלמידי הישיבות דנובהרדוק, שהוקמו לאחר ימי המלחמה, ע"י אותם יחידים שזכו וניצלו מן התופת, והקימו את 'בית יוסף' מחדש. ואף היה ביקוש לספר מכלל חניכי ותלמידי הישיבות - מבקשי ה'.

וכך הודפס הספר מספר פעמים, במהדורת ניו-יורק; ואף במספר מהדורות שונות - שיצאו לאור ע"י גורמים אחרים. הצד השווה שבכולם הוא: שכלל אחת מהמהדורות הללו הוסיפו וגרעו; והשיטתו וסידרו; ערכו ושכללו את הספר כפי ראות עיניהם - אחד המרבה ואחד הממעיט. **כמוכן שכונות כולם הייתה אך ורק לשם שמים במאת האחוזים** - בכדי שהספר ימשיך להיות מופץ ונלמד בכל היכלי הישיבות הקדושות ובין עובדי ה'. ואולם, נמצאנו חסרים את אותה מהדורה הראשונה שיצאה מתחת ידי מרן הסבא זצ"ל בכבודו ובעצמו, שנכתבה ונערכה על ידו ועל ידי תלמידיו הגה"צ הקדושים זצוק"ל - בעלי ההשגה הרוחנית הגבוהה בכל ענייני עבודת ה' ותיקון המידות - ובה הגו אלפי אלפי תלמידי ישיבות נובהרדוק ומבקשי ה' קרוב לשלושים שנה! ולא ראו הם שום צורך לתקנה ולשנותה בכי הוא זה, על אף ריבוי הפעמים שהדפיסו הם את המאמרים הללו!

ועל זה באנו עתה - להחזיר את אותה העטרה ליושנה; את אותה המהדורה שיצאה מתחת ידו של מרן הסבא זצ"ל.

ולאחר כל האריכות הנ"ל הננו להסביר את מהלך עבודתנו במהדורה זו. ראשית: העתקנו את לשון 'מדרגת האדם' ככתבו וכלשונו בדיוק נמרץ, כפי המהדורה הראשונה. לאחר מכן, קודם לכל, ישבו חברי המכון וניסו להבין את כוונת מרן המחבר זצ"ל. ובהיות ובאותה המהדורה הראשונה, לא היו הפסקים, רווחים, פיסוק נאות וכדו' - באנו אנו בס"ד, ועשינו עבודה זו: איות נכון של המילים; פיסוק, ואף חלוקה לקטעים; והשלמת מראה המקומות במלואם.

אלא מה? שיש מקומות שהוכח בכיבוד שהייתה טעות סופר במילה מסוימת וכדו' כאן - ואך ורק כאן - העזנו לשנות, בכדי שהדבר יהיה ברור לאשורו. וגם לאחר כל זאת, הדבר עבר את ביקורתם של חברי המערכת הבקאים בתורתו של מרן הסבא זצ"ל, כלל הדבר: שהשתדלנו בכל יכולתנו לשמור על אותה נוסחה ראשונה; ולא, שפעלנו גם ששטף הקריאה והלימוד במאמרי מרן הסבא זצ"ל תהיה קלה ונוחה לכל מבקש ודורש ה'.

מאמר זה שאנו נותנים בפניכם היום בס"ד - הינו המאמר הראשון מפרי עבודתנו, והינו יוצא לקראת שנת המאה להסתלקותו של מרן הסבא זצ"ל. ככוונתנו, בעזרת ה', להמשיך ולערוך באותה מתכונת את שאר מאמרי מרן הסבא זצ"ל - עד שבעזרת ה' עד סוף שנת המאה להסתלקותו, יהיה בידינו את הזכות העצומה לברך על המוגמר, ולהגיש בפני מבקשי ודורשי ה' את כל מאמרי מרן הסבא זצ"ל, כפי אותה המהדורה הראשונה, ולפי הכללים הנ"ל שהצבנו בפנינו.

ראינו להתחיל את עבודתנו במאמר **"מדרגת האדם - בורכי הבטחון"**, שכידוע היה זה אחד מסידורתי הגדולים ביותר - אם לא הגדול ביותר - בעבודתו ושיטתו של מרן הסבא זצ"ל. כפי שידוע מה שהעיד מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: **"הסבא מנובהרדוק הינו חד בדרא במידת הבטחון ובמידת ההשתוות!"**

כוונתנו והשקפתנו היא, להביא את 'תורתה' של נובהרדוק' לכל דורש ומבקש ה' - בצורה של 'תורה' מפוארה בכלי מפואר.

בעזרת ה' ובס"ד זכינו להו"ל בראשונה את שיחותיו של מרן הגה"צ רבי גרשון ליבמן זצוק"ל - שנקרא בשם: 'קובץ שיחות מוסר' א, ובו מאמרים נפלאים, שנאמרו ע"י בימי הזיכרון למרן הסבא זצ"ל. מאמרים אלו שופכים אור על מהות עבודתו ושיטתו הרוחנית של מרן הסבא זצ"ל.

בשנית, זכינו בס"ד להוציא לאור את 'ספר הזיכרון לרבנו גרשון ליבמן זצוק"ל', ובו קובצו הספרים שנאמרו על 'רבנו', ע"י תלמידיו המובהקים. ככוונתנו - להמשיך ולהעדיף את שאר מאמרי מרן הסבא זצ"ל כנ"ל, ואף את מאמרי וספרי שאר תלמידיו הקדושים. הן אלו שכבר ראו אור, רק שאין אפשרות להשיגם - והן, ובמיוחד, את אלו שהינם בכתובים, ולא ראו אור עדיין.

היי רצון, שחפץ ה' בידינו יצלה, ונזכה להפיץ את תורתו ואורו של מרן הסבא זצ"ל המובא בספריו הקדושים - ועל ידי כך יתקרב לבבות ישראל לאביהם שבשמים!

מכון 'דעת חכמה' - במלאות מאה שנה לפטירת מרן הסבא זצ"ל: י"ז כסלו תר"פ-תש"פ.

'הקדמה' זו לקוחה מתדפיס מיוחד: 'מדרגת האדם - בורכי הבטחון', שיצא לאור ע"י מכון 'דעת חכמה', במלאות מאה שנה להסתלקותו של מרן הסבא זצוק"ל ה"ה. ותשו"ח להם על כל פועלם הרב להפיץ את 'תורת נובהרדוק' לאור עולם.

לא לחינם, בחר מרן ראש הישיבה - חתנו של מרן הסבא זצ"ל - הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל, לפתוח את דברי הקדמתו לספר הקדוש "מדרגת האדם" השלם, שיצא לאור לראשונה בספר לאחר מלחמת העולם השנייה - בדברי חז"ל הללו. והלא דבר הוא!

מרן הסבא זצ"ל היה מאותם הצדיקים המועטין - ששתלם הקב"ה בדרום, כדי להצילם מניסיונות התקופה והזמן; וביותר, אורו, שזרח לבני אותה תקופה, והצילם מרדת שחת, המשיך אף לאחר פטירתו להאיר ולהזריח לתלמידיו ולתלמידי תלמידיו - עד ימינו אנו! דרכו ושיטתו, לא נאמרה והושחתה היא דרך אגב בלומרו את מאמרי חז"ל; לא נלמדה היא אצלו בלימוד שכלי גרידא, שאינו מחייב את לומדו חוץ מלהעלות את הדברים על הכתב - ו'שלוש' עליין נפשי'.

ביזע ובעמל רב, ביגיעת בשר ונפש - החלה ונרקמה שיטה קדושה זו! בדם שהקזו הוא מעצמו; בעבודתו הכבירה ובמלחמתו כנגד היצרים והטבעים - זכה הוא לחנוך את אותה הישיבה, את אותה אש שלהבת קודש, שבה התעלו תלמידיו עמו יחדיו; עד שנצחו הם כליל את איוב המר - יצרו הרע!

ואכן - יכול יכלו לו! מרן הסבא זצ"ל, הקים עשרות ישיבות, שבהם הלכו לפי שיטתו ואורו. תלמידיו הגדולים, ראשי הישיבות והמנהלים הרוחניים באותם הישיבות שהקים מרן הסבא זצ"ל, סגנו ממנו במידה גדושה את דרכו ושיטתו - בגדר: 'טופח על מנת להטפוח' - עד שרוחו של מרן הסבא זצ"ל חפפה על אותם הישיבות. וכידוע, שהוא אף הטריח את עצמו לגדוד בין שיבותיו הרבות, לבדוק ולשפר, לרומם ולעודד - ואף לבקר את הצריך תיקון. והמשיך הוא בזה - אף בימי מלחמות ופרעות.

בסוף ימיו, החל לחשוש הוא: שיטתו זו שזכה בה מן שמיא - מה יהיה עליה? האם ישיכלו תלמידיו וממשיכי דרכו להמשיך ולאחוז באותו עץ החיים?!

עמד וכינס את תלמידיו המובהקים בתקופה האחרונה לימי חייו, והרצה בפניהם את דרכו ושיטתו בביאור רב. ישבו הם עמו, הקשיבו והסכימו, והעלו את הדברים על הכתב, ולאחר מכן הביאו לפניו את הכתבים הללו. לאחר שעיין הוא בהם, לקח את המובהך שבהם, הגיח, תיקן והוסיף, עד שיצאו מכך קונטרסים שלמים מלאים בענייני עבודת ה' - כפי דרכו ושיטתו הגבוהה. בכחינת (שבת קה): **"אנא נפשי כתיבת יבית"**. ראוי לציין, שאת רוב המאמרים, כתבם הגה"צ רבי יצחק אלחנן וולרשיין - 'שרשביר' - זצוק"ל הי"ד, שהיה מגדולי המשפיעים והמחנכים בישיבות נובהרדוק - הן בכתב והן בע"פ, שהיה מחונן הוא בלשון סופרים.

הספר הקדוש "מדרגת האדם" שונה הינו מרוב ככל ספרי המוסר. יש בו מאפיינים, שלכאורה, אינם הולכים יחדיו. ונבאר עניין זה בעזרת ה'.

הגאון הקדוש רבי אברהם יעקב גורדון זצ"ל, מנהל רוחני בישיבת 'תורת חסד' בבריסק ובעוד ישיבות; ומלפנים היה האב"ד דק"ק פינסק, כתב בהקדמת ספרו: **"ואנו מביני טובה למשמת מור"ר הצדיק הג' המייסד ישיבת נאווארידאל - שזכיתי להיות בביתו במצוץ המלחמה הרוחנית, שמו מהיה"ג הצדיק ר' יודל זצ"ל בגן עדן נשמתו; והייתי בביתו שלוש שנים, ואי אפשר לשער גודל ערך מה שקבלתי ממנו מדברי קודשו - שהיה כח נורא בדבריו ולהפוך דעת האיש מקצה אל קצה..."** (נפש חיה) (עמוד ח); הודפס בסוף ספר 'תורת אברהם'.

ומאידך, העיד מור"ר הגה"צ 'רבנו' רבי גרשון ליבמן זצוק"ל - בדברי התעוררות שנשא בהיכל ישיבתו בצרפת, כיום פטירת מרן הסבא זצ"ל, עדות נוראה ממה שמעו מהגה"צ רבי יצחק אלחנן ולדשיין זצוק"ל הי"ד, ממה שאמר לו הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל, בעל 'חידושי הגרנ"ט', שבשכ מעלת הספר "מדרגת האדם":

"ואדרבה, מועטים הם הספרים - כמו ספר 'מדרגת האדם' - שניתן למצוא בהם אור ברור כזה, בעבודתו ובמלחמת האדם עם יצרו ועם מידותיו! כפי ששמעתי מרבי יצחק וולרשיין 'שרשביר' זצ"ל הי"ד, שאמר שמו של הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל, שאמר על 'המדרגת האדם' שכל כך הצליח הסבא זצ"ל למצוא ולהמציא את כל 'המקום לטעות' שיש במהלך החיים של האדם - בין מצד התורה ובין מצד המילי דעלמא!" ('קובץ שיחות מוסר' א - שיצא לאור ע"י - עמוד קנב).

שהרי, בדרך כלל, התלהבות והתפעלות - שמקורם בלב - כפי עדות המשגיח מבריסק, אינם הולכים יחדיו עם הכרה שכלית עמוקה בכוחות נפש האדם, עד כדי הכרת כל המקום לטעות שיש במהלך החיים של האדם - כפי עדות הגרנ"ט!

אלא, שנוכל להבין ענין זה לאשורו, על פי דברי 'התעוררות', שנשא בפני תלמידי ישיבתו - שנים ספורות לאחר פטירתו של מרן הסבא זצ"ל - תלמידו המובהק של מרן הסבא זצ"ל, הגה"צ רבי שמואל וינטרויב זצ"ל:

"וזכור אני, שברגע הראשונה בשומעני מפטירת אדמו"ר זצוק"ל ה"ה - חשבתי ברגע הראשונה: 'אבדנו החרון אף על חיי השלימות...'! מי יצעק עלינו, מפני מה אין אנהנו רודפים אחרי דרכי השלימות"?

הווי אמר: שהדבר היחיד שעמד לפני מרן הסבא זצ"ל תמיד - וטרד את מוחו וליבו: כיצד משיגים את השלימות? וואי היא הדרך המובילה בית א-ל, שבו אוכל לדעת שקיימתי את רצון קוני בשלימות? ! כפי שהגדיר זאת היטב הרמח"ל בספרו 'מסילת ישירים' (פ"ד) וז"ל:

"לשלמי הדעת, תהיה להם ההערה, במה שיתברר להם: כי רק השלימות הוא המדבר הראוי שיחמד מהם - ולא זולת זה! ושאיין רע גדול מחסרון השלמות והרחקה ממנו" עכ"ל.

והיות, ובשביל להגיע אל השלימות צריכים לעורר היטב את הלב באש קודש, ואף להשתמש בשכל 'הקר', בהכרת כוחות הנפש על בוריים, כדי להגיע בכך אל השלימות - השתמש בהם מרן הסבא זצ"ל בשיא היכולת והכח! כי אכן, מאמרי הספר הקדוש הלזה, מלאים הם בדין התעוררות, בבחינת: 'בית יוסף להבה' - כפי עדות המשגיח מבריסק. ומאידך, ניתן למצוא בו את הכרת כוחות הנפש, פתויי היצר וערמיותו - ברמה המדיקת ביותר. עד כדי כך שהיה מי שהגדיר את מרן הסבא זצ"ל, שהצליח הוא לחשוף את פרצופו האמיתי של היצר הרע - כפי עדות הגרנ"ט. ויבוא השלישי ויכריע: התביעות הנוקבות, היורדות חדרי בטן - 'ניתוח שאינו יודע רחם' הידוע שהיה בנובהרדוק - בבחינת: א-ל-כ-ה...? ! כפי עדות ר"ש וינטרויב זצ"ל.

ואם נרצה, תמצית ספרו ושיטתו - הרי היא לפנינו על רגל אחת!